

Postanowienie z dnia 11 października 2000 r., III CZ 87/00

Od postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji, odmawiające zwolnienia od kosztów czynności notarialnej, nie przysługuje kasacja.

Przewodniczący: Sędzia SN Barbara Myszka (sprawozdawca)

Sędziowie SN: Marian Kocon, Henryk Pietrkowski

Sąd Najwyższy po rozpoznaniu w dniu 11 października 2000 r. na posiedzeniu niejawnym sprawy z wniosku Ryszarda P. o zwolnienie od ponoszenia wynagrodzenia notariusza, na skutek zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego w Kielcach z dnia 13 czerwca 2000 r., postanowił oddalić zażalenie.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 13 czerwca 2000 r. Sąd Okręgowy w Kielcach odrzucił kasację wnioskodawcy od postanowienia tego Sądu oddalającego zażalenie na postanowienie Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 30 listopada 1999 r., odmawiające wnioskodawcy zwolnienia od kosztów czynności notarialnej. W uzasadnieniu powołanego na wstępie postanowienia Sąd Okręgowy stwierdził, że orzeczenie tego Sądu oddalające zażalenie nie jest postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie w rozumieniu art. 392 § 1 k.p.c., wobec czego nie podlega zaskarżeniu kasacją. Dlatego też wniesiona kasacja ulegała odrzuceniu jako niedopuszczalna (art. 393⁵ k.p.c.). Ubocznie Sąd Okręgowy zauważył, że zachodzą też dalsze przyczyny powodujące konieczność odrzucenia wniesionej kasacji, w tym naruszenie ustanowionego w art. 393² § 1 k.p.c. przymusu adwokacko-radcowskiego.

W zażaleniu na postanowienie odrzucające kasację wnioskodawca wniósł o jego uchylenie, zarzucając, że postanowienie Sądu Okręgowego oddalające jego

zażalenie kończy postępowanie w sprawie. Podniósł też, że ma kwalifikacje sędziowskie, które wkrótce będą uprawniały go do osobistego wniesienia kasacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozważenia w pierwszej kolejności wymaga kwestia, czy w sprawie o zwolnienie od kosztów strony czynności notarialnej przysługuje kasacja. Właściwość sądu do rozpoznania tego rodzaju sprawy wynika z przepisu szczególnego, mianowicie z art. 6 § 5 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz.U. Nr 22, poz. 91 ze zm.). (...)

Wyłania się wątpliwość, czy przewidziane w tym przepisie przekazanie wniosku do rozpoznania w trybie postępowania nieprocesowego może oznaczać, że postanowienie sądu rozstrzygające ten wniosek jest postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy w rozumieniu art. 518 k.p.c. w brzmieniu sprzed dnia 1 lipca 2000 r. (por. art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego..., Dz.U. Nr 48, poz. 554), od którego przysługuje apelacja. Taki charakter omawianego postanowienia przesądzałyby o dopuszczalności kasacji i to zarówno przed wejściem w życie ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego... (Dz.U. Nr 48, poz. 554), jak i po tej dacie, czyli od dnia 1 lipca 2000 r. (por. art. 392 § 1 k.p.c. sprzed dnia 1 lipca 2000 r. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. i art. 519¹ k.p.c. sprzed dnia 1 lipca 2000 r., a także art. 519¹ k.p.c.).

Wykładnia językowa analizowanego przepisu art. 6 § 5 oraz dyrektywy wykładni systemowej sprzeciwiają się takiej kwalifikacji postanowienia sądu rozstrzygającego wniosek o zwolnienie od kosztów strony czynności notarialnej. Przepis ten bowiem – obok wskazania trybu postępowania nieprocesowego – równocześnie stanowi, że rozpoznanie wniosku o zwolnienie od kosztów strony czynności notarialnej następuje „z uwzględnieniem przepisów o zwolnieniu od kosztów sądowych”. W sprawie wszczętej na wniosek, o którym mowa, przedmiotem badania sądu są wyłącznie dwie kwestie: przesłanki uzasadniające zwolnienie od kosztów oraz potrzeba dokonania czynności notarialnej. Omawiana sprawa, podobnie jak sprawa o zwolnienie strony od kosztów sądowych i ustanowienie dla niej adwokata lub radcy prawnego, nie może być zatem uznana za samodzielną sprawę cywilną. Taki status ma bowiem sprawa, w której ochrona prawna sprowadza się do wywołania skutku prawnego w zakresie stosunku cywilnoprawnego; innymi słowy, sprawa w znaczeniu merytorycznym, stanowiąca

główny przedmiot rozstrzygnięcia. Postanowienie sądu rozstrzygające wniosek, o którym mowa w art. 6 § 1, nie jest zatem postanowieniem merytorycznym, orzekającym co do istoty sprawy w rozumieniu art. 518 k.p.c. w brzmieniu sprzed dnia 1 lipca 2000 r., jak i w aktualnym brzmieniu.

Zawarty w treści art. 6 § 5 Prawa o notariacie nakaz uwzględnienia przepisów o zwolnieniu od kosztów sądowych oraz dyrektywy wykładni systemowej, zwłaszcza podobieństwo do instytucji przewidzianej w art. 114 k.p.c., przemawiają za tym, że postępowanie z wniosku o zwolnienie od kosztów strony czynności notarialnej należy do kategorii postępowań o charakterze pomocniczym. Mają w nim zastosowanie przepisy art. 112-114, 116, 119 § 1 zdanie pierwsze, art. 120 i 123 k.p.c., a na postanowienie sądu rejonowego odmawiające zwolnienia od kosztów czynności notarialnej przysługuje zażalenie do sądu drugiej instancji (art. 394 § 1 pkt 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.). Zasada racjonalnego działania ustawodawcy, która powinna być założeniem wykładni, przemawia za jednakowym traktowaniem, w zakresie przysługujących środków odwoławczych, wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych oraz wniosku o zwolnienie od kosztów czynności notarialnej.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 3 kwietnia 1997 r., I CZ 27/97 (OSNC 1997, nr 9, poz. 130), od postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji, odmawiające zwolnienia od kosztów sądowych, kasacja nie przysługuje. Skład orzekający Sądu Najwyższego podziela stanowisko wyrażone w powołanym orzeczeniu, jak i jego argumentację, w tym w szczególności stwierdzenie, że odnośne postanowienie sądu drugiej instancji nie jest postanowieniem kończącym postępowanie w sprawie w rozumieniu art. 392 § 1 k.p.c. w brzmieniu sprzed dnia 1 lipca 2000 r. Nie inaczej – z przyczyn, o których była już mowa – należy zakwalifikować postanowienie sądu drugiej instancji oddalające zażalenie na postanowienie sądu pierwszej instancji, odmawiające zwolnienia od kosztów czynności notarialnej.

Konkludując, trzeba stwierdzić, że Sąd Okręgowy trafnie uznał kasację w przedmiotowej sprawie za niedopuszczalną. Z tego już tylko względu Sąd Najwyższy na podstawie art. 385 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 oraz art. 393¹⁹ k.p.c. oddalił zażalenie jako bezzasadne.